

УДК 792.8.785.1.

DOI 10.32461/2226-3209.2.2024.308385

Цитування:

Рева Я. Г., Золотарьова-Пасюта Н. М. Синергія звуку та руху: взаємодія музики і танцю. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 2. С. 181–185.

Reva Ya., Zolotareva-Pasyuta N. (2024). Synergy of sound and movement: interaction of music and dance. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 181–185 [in Ukrainian].

Рева Яніна Григорівна,

*старша викладачка кафедри хореографії
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
<https://orcid.org/0000-0003-0422-0628>
gannichenko2711@gmail.com*

Золотарьова-Пасюта Наталія Михайлівна,
*провідна концертмейстерка кафедри хореографії
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
<https://orcid.org/0009-0004-4371-166X>
Zolotarevapasyuta@gmail.com*

СИНЕРГІЯ ЗВУКУ ТА РУХУ: ВЗАЄМОДІЯ МУЗИКИ І ТАНЦЮ

Мета дослідження полягає у розкритті синергії звуку та руху, що виявляється у взаємодії музики та танцю.

Методологія дослідження. У досягненні поставленої мети застосовано такі методи дослідження: порівняння, систематизації, аналізу, узагальнення досліджуваної проблеми. **Наукова новизна** дослідження полягає у тому, що нами запропоновано новий погляд на взаємодію музики та танцю, розглядаючи їх не просто як два окремих види мистецтва, а як синергетичну систему, де цілісне враження від танцювального твору виникає в результаті їхнього взаємозбагачення. **Висновки.** Взаємодія музики і танцю – це складне та багатогранне явище, яке протягом століть досліджувалося та інтерпретувалося різними митцями та науковцями. Цей динамічний зв'язок лежить в основі формування нового художнього бачення, який збагачує наше духовне життя. Синергія звуку та руху створює унікальний естетичний досвід, який неможливо звести до простого сумування двох видів мистецтва. Музика та танець не просто доповнюють один одного, але й трансформують, розкриваючи нові грані своєї виразності, створюючи цілісне враження від танцювального твору. Зв'язок між музикою та танцем ґрунтується на спільних рисах їх образності та сприйняття. Взаємодія між музикою та танцем не обмежується лише синтетичними жанрами, а пронизує всю історію цих видів мистецтва, проявляючись у численних запозиченнях, стилізаціях та інтерпретаціях. Результати дослідження можуть бути використані для кращого розуміння творчого процесу в хореографії та музиці, а також для створення нових синтетичних форм мистецтва.

Ключові слова: синергія, музика, танець, взаємодія, танцювальне мистецтво, музичне мистецтво.

Reva Yanina, Senior Lecturer, Department of Choreography, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University; Zolotareva-Pasyuta Natalia, Leading accompanist-concertmaster, Department of Choreography, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Synergy of sound and movement: interaction of music and dance

The purpose of research is to reveal the synergy of sound and movement, which is manifested in the interaction of music and dance. **Research methodology.** The following research methods were used to achieve the goal: comparison, systematisation, analysis, and generalisation of the researched problem. **Scientific novelty** of the study lies in the fact that we propose a new perspective on the interaction of music and dance, considering them not just as two separate art forms, but as a synergistic system where a holistic impression of a dance performance arises as a result of their mutual enrichment. **Conclusions.** The interaction of music and dance is a complex and multifaceted phenomenon that has been explored and interpreted by various artists and scholars for centuries. This dynamic relationship underlies the formation of a new artistic vision that enriches our spiritual life. The synergy of sound and movement creates a unique aesthetic experience that cannot be reduced to a simple summation of the two art forms. Music and dance not only complement each other, but also transform, revealing new facets of their expressiveness, creating a holistic impression of a dance performance. The connection between music and dance is based on the common features of their imagery and perception. The interaction between music and dance is not limited to synthetic genres, but permeates the entire history of these art forms, manifesting itself in numerous borrowings, stylisations and interpretations. The results of the study can be used to better understand the creative process in choreography and music, as well as to create new synthetic art forms.

Keywords: synergy, music, dance, interaction, dance art, musical art.

Актуальність теми дослідження. У сучасному музикознавстві спостерігається стрімкий ріст зацікавленості у вивченні діалогу між компонентами синтетичних мистецтв. Ця тенденція підкреслює прагнення дослідників до глибокого розуміння взаємодії та взаємопроникнення різних видів мистецтва, зокрема музики, літератури, театру, образотворчого мистецтва та хореографії у рамках єдиного цілісного твору.

Хореографія – це не просто танець, це ритмопластична мова, якою людське тіло розповідає історії, виражає емоції та досліджує абстрактні ідеї. На відміну від інших видів мистецтва, де використовуються слова, фарби чи звуки, хореограф використовує рухи тіла, щоб створити цілісний образ. Цей образ може бути конкретним, зображуючи події чи сюжет, або ж абстрактним, передаючи емоції, настрої чи ідеї. Унікальність хореографії полягає в її здатності виражати невербальні емоції, розповідати історії без слів та досліджувати абстрактні ідеї.

Мистецтво танцю формувалося тривалий історичний період. З плином століть воно шліфувалося, збагачувалося новими елементами та формами. Цей багатий арсенал рухів, поз і виразних засобів не лише робить танець красивим естетично, але й стає потужним інструментом для передачі інформації. В танці оживає душа народу, його радощі та печалі, вірування та цінності. Кожен рух, кожна мелодія, кожен погляд хореографа пронизані емоціями, які захоплюють глядача і роблять його співучасником дійства.

Особливу роль у танцювальній культурі відіграє зв'язок із музикою. Разом вони зливаються в єдине ціле, створюючи симбіоз, де кожен елемент підсилює та доповнює інший. Музика задає ритм, підкреслює емоції, веде танцівника, а танець, у свою чергу, візуалізує музику, роблячи її більш відчутною та зрозумілою. У сучасних умовах питання музичного супроводу хореографічних постановок стає ще більш актуальним. Це пов'язано з розвитком нових музичних технологій, зростанням популярності сучасних танцювальних стилів, змінами в естетичних уподобаннях публіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Роль музики в хореографії глибоко досліджена в працях визначних майстрів танцю та теоретиків хореографічного мистецтва. К. Василенко, В. Верховинець, Р. Захаров, І. Кравченко, Ж. Новерр, І. Смірнов, М. Тарасова, М. Фокін, Л. Ярмолович та інші детально розглянули цю

тему, розкриваючи багатогранний вплив музики на танцювальне мистецтво.

Так, Ж. Новерр у своїй праці «Листи про танець» стверджував, що музика є душею танцю, адже вона задає його емоційний тон, динаміку та структуру. М. Фокін також підкреслював важливість музики, вважаючи її рушійною силою хореографічного задуму [8].

Ф. Лопухов у дослідженні «Основи класичного танцю» детально описував, як хореограф має слухати музику, розуміючи її емоційний зміст, ритмічну структуру та динамічні особливості. Це розуміння стає фундаментом для створення танцю, який гармонійно поєднується з музикою.

М. Тарасова у своїх працях наголошувала на тому, що музика здатна викликати у глядача певні емоції, які хореограф має втілити в танці. Це емоційне єднання танцю та музики створює глибокий сенс та незабутні враження. К. Василенко досліджував вплив різних музичних жанрів та стилів на хореографію. Він стверджував, що кожен жанр має свої особливості, які хореограф може використовувати для створення танцювальних образів.

Л. Ярмолович у своїх розвідках розглядав зв'язок музики з драматургією танцю. Він вважав, що музика може допомогти хореографу розкрити сюжет танцю, його кульмінацію та розв'язку. В. Верховинець досліджував роль музики в сучасній хореографії. Він відзначав, що сучасні хореографи часто використовують не лише класичну музику, але й твори електронної та експериментальної музики, що відкриває нові можливості для хореографічного вираження.

Українські та зарубіжні науковці роблять значний внесок у дослідження синтезу мистецтв. О. Гончарук, О. Рожок, Т. Шевець, В. Яромчук та інші висвітлюють теоретичні аспекти та шляхи взаємодії різних видів мистецтв, зокрема музичного та хореографічного. С. Щитова та Т. Шевчук досліджують синтез у сфері музичного мистецтва. Д. Бернадська розглядає сучасну хореографію в контексті взаємодії різних видів мистецтв. Співвідношення музики та танцю відображено також у роботах Г. Безуглої, Л. Блок, М. Друскіна, П. Карпа, В. Пасютінської, Ю. Станішевського, В. Холопової. Синергетичний підхід до розуміння музики розглядає Н. Білова.

Незважаючи на те, що дослідження ролі музики в хореографії мають глибоку та багатогранну історію, існують певні аспекти, які потребують уточнення, зокрема з'ясувати

вплив музики на рухи танцівників, на їх ритм, динаміку та емоційну виразність; дослідити як різні жанри та стилі музики впливають на хореографію; порівняти роль музики в класичній та сучасній хореографії.

Метою дослідження є розкриття синергії звуку та руху, що виявляється у взаємодії музики та танцю.

Виклад основного матеріалу. Синергетика, заснована Г. Хакеном понад 30 років тому, являє собою міждисциплінарну область науки, що досліджує складні системи, що складаються з безлічі різнорідних підсистем. Її ключова характеристика – це здатність цих систем до самоорганізації, тобто до виникнення нових структур та поведінки під впливом зовнішніх факторів [6, 73].

Синергія звуку та руху – це симбіоз, що надихає. Часто це явище можна помітити в природі: шум хвиль, що розбиваються об скелі, шелест листя на вітрі, спів птахів у лісі – всі ці звуки гармонійно поєднуються з рухом, створюючи неповторні мелодії природи. Людство здавна використовує цю синергію для самовираження та емоційного впливу [1, 134–142].

Якщо проаналізувати музичне мистецтво, зокрема інструментальний жанр, то можна констатувати, що кожен інструмент має свій унікальний звук, який виникає завдяки руху певних його частин. Наприклад, вібрація струн гітари чи рух повітря в трубі. В хореографічному мистецтві танцівники використовують свої тіла, щоб створювати рухи, які синхронізуються з музикою. Цей зв'язок між рухом і звуком може бути дуже виразним. Таким чином, синергія характеризує унікальну властивість, коли при взаємодії двох або більше суб'єктів результат їхньої спільної діяльності виявляється вищим, ніж сума результатів, яких вони могли б досягти, якби діяли поодиночки.

Розглянемо більш детально синергію звуку та руху на прикладі взаємодії хореографії та музичного акомпанементу. По-перше, музика виступає душею танцю, вона задає ритм, динаміку та емоційний фон для хореографічного твору. Вона веде танцівника, підкреслює його рухи, забарвлює їх сенсом і глибиною. По-друге, хореографія є втіленням музики, оскільки танцівник візуалізує музику, перетворюючи її на рухи тіла. Він використовує мову танцю, щоб передати емоції, ідеї та образи, закладені в музичному творі. По-третє, при взаємодії хореографії та музики, відбувається діалог двох мистецтв. Вони спілкуються між собою, підсилюючи та розкриваючи красу один одного.

Хореографічне мистецтво, подібно до музичного, має знаково-комунікативний характер. Художні знаки в танці організовуються за законами, подібними до музичних: метроритм, гармонія, контраст, консонанси, дисонанси, архітектоніка, форма тощо.

У хореографії, так само як і в музиці, існує визначена тривалість виконання різних рухів: вісімка, чверть, половина – це часові одиниці, на які припадає наголошений основний рух. У виконанні окремих рухів та їх комбінацій існує рівномірність. Така зміна тривалості та акцентування окремих рухів створює хореографічний ритм. Навіть в межах одного такту музичного розміру спостерігаються різноманітні співвідношення між рухами та музикою, що утворюють ритмічний візерунок [5, 141].

На відгінки руху також впливає музичний лад. Мажорна мелодія надає рухові енергії та динамічності, у той час, як мінорна мелодія привносить плавність та елегантність. Це особливо відчувається при зміні характеру музичного супроводу, коли відбувається перехід від мажорного ладу до мінорного та навпаки.

Важливим елементом взаємодії музики та танцю є регістр музичного супроводу – низький, середній або високий. Коли мелодія звучить у низькому регістрі, рухи повинні бути широкими з акцентуванням кожного руху, навіть найменшого. У високому регістрі рухи виконуються плавно, без підкресленого акценту. Також регістри пов'язані з контрастними поєднаннями у динаміці руху, яка залежить від напруження або розслаблення м'язів. Наприклад, під час виконання повітряної розніжки енергія концентрується під час кульмінації у найвищій точці, а при приземленні м'язи розслаблюються, динаміка руху спадає.

Хореографічні прийоми, які підбираються для певного танцювального руху, часто взаємодіють з музичним супроводом. Наприклад, рухи, які характеризуються уривчастістю і використовуються у дрібшкках, вибиваннях або обертах, зазвичай супроводжуються стакато в музиці. Натомість плавні рухи, які особливо характерні для жіночої хореографії, часто супроводжуються легато в музичному супроводі. Ці музичні штрихи допомагають танцівнику у передачі характеру руху.

Хореографічні прийоми також полягають у вмілому виділенні деталей руху, що робить його привабливим, оригінальним і

неповторним. Ці деталі часто з'являються через координацію положень рук, голови, плечей або у незвичайних ракурсах. Навіть погляд танцівника може мати вирішальне значення у створенні хореографічного образу.

У взаємодії музики та хореографії танець стає повноцінним мистецьким твором. Дуже чітко описав значення музики для хореографічного твору великий французький балетний танцівник і реформатор балетного мистецтва Ж. Новерр. Хореограф зазначив, що музика для танцю, як і слово для музики є дуже важливою. Тому він наголошував на тому, що музика для танцю повинна визначати рухи та гру кожного танцівника, надаючи їм програму, яку вони мають передати через енергійні та виразні жести та міміку [8, 213].

Музична та танцювальна образність, маючи досить абстрактний характер, передбачає множинність трактувань з боку композиторів, виконавців і слухачів. Це пов'язано з тим, що образи в цих видах мистецтва розгортаються в часі. Динамічно змінюючись та поєднуючись. Ще однією спільною рисою музики та танцю є їх динамічний характер. Як і хореографічний образ, музичний образ розгортається у часі, розкриваючи свої властивості в послідовному розвитку або контрастуючи з іншими образами. Внаслідок цього, обидва види мистецтва сприймаються «тут і зараз», залишаючись лише в пам'яті глядачів. Це робить динаміку, енергетику та емоційну логіку розгортання образів надзвичайно важливими для композиторів та виконавців.

На думку В. Клещукі, сприйняття музичних та хореографічних образів має значною мірою суб'єктивний та індивідуальний характер. Це, вважає науковець, відрізняє їх від образів живопису, літератури та театру, які зазвичай більш конкретні. Найефективнішим способом занурення у світ емоцій, що виражаються музикою та хореографією, є рух. У танці рухи стають мовою, а в музиці вони опосередковано та технічно-безпосередньо відображають емоції [4, 305–306].

Слухаючи та сприймаючи музику в русі, людина проживає музичні образи пластично, відчуваючи та діючи незвичайним для себе способом. Це виходить за рамки повсякденних рухів, накладаючи відбиток і на їх характер. Під впливом музичного образу рухи, зокрема танцювальні, стають більш делікатними. Вони набувають характерних ознак того чи іншого почуття, виражаючи не лише швидкість, точність та економність.

Таким чином, завдяки наявності «зворотного зв'язку» між музичним слухом і рухами, одне мистецтво підсилює інше, щоб

розкрити справжню сутність танцювального твору. Але розкрити глибину музики та знайти спосіб її адекватного вираження у танці – це великий виклик. Для цього необхідно мати не лише талант балетмейстера, але й володіти музичною та хореографічною культурою [2, 240].

Сучасні хореографи часто використовують у своїх постановках музику, яка не була спеціально створена для танців. Вони вважають, що ця музика за своєю інтонаційно-драматургічною природою відповідає виразним можливостям сучасної сценічної хореографії. Однак молоді постановники не завжди враховують зміст музики і те, що вона часто не збігається зі змістом у танці. Таке ставлення до музики може призвести до невдалої постановки, яка буде недоречною на сцені.

Динамічний зв'язок між музикою та танцем, що постійно розвивається, простягається від синкретизму до автономії та народження нових форм, стимулюючи водночас виникнення нового міждисциплінарного підходу до їх дослідження. Спільні риси цих двох видів мистецтв, такі як знаково-комунікативна природа, невербальний характер вираження, розгортання художнього образу в часі, метроритмічна основа, просторовість з візуальною інтерпретацією музичної образності, пластичність та суб'єктивність сприйняття образів, створюють сприятливі умови для їх взаємодії та поєднання [3, с. 22]. Цей зв'язок починаючи з ХХ століття став ще міцнішим завдяки актуалізації поза музичних засобів у музичній сфері.

Вплив танцювальних жанрів на «чисту» музику призвів до виникнення поняття «танцювальності» як специфічної форми музичної жанровості та узагальненої семантики руху в музиці [7]. Ця синестезія виявилася плідною для обох видів мистецтва. Збагатившись візуальними параметрами, музика розвинула свою моторику, емансипувала інструментальну складову, сформувавши нові інструментальні жанри та стилі. З іншого боку, хореографія запозичила з музики структурні принципи, тематичні елементи та емоційну атмосферу, що сприяло розширенню її виразних можливостей. Танцювальні твори збагатилися психологічною глибиною, драматизмом та динамізмом, а також здобули нові просторові та візуальні характеристики.

Варто підкреслити, що взаємодія музики та танцю не обмежується лише синтетичними жанрами, такими як балет, опера чи мюзикл. Вона пронизує всю історію цих видів мистецтва,

проявляючись у численних запозиченнях, стилізаціях та інтерпретаціях. Цей постійний діалог стимулює творчі пошуки, народження нових ідей та форм вираження, збагачуючи обидва види мистецтва і розширюючи їхні горизонти.

Сучасні дослідження, що ґрунтуються на міждисциплінарному підході, дозволяють глибше зрозуміти складні механізми взаємодії музики та танцю, їхню спільну еволюцію та вплив один на одного. Це відкриває нові перспективи для інтерпретації художніх творів, а також для створення нових синтетичних форм, які здатні вражати уяву та емоції глядачів. Важливо зазначити, що взаємозв'язок музики та танцю не є одностороннім. Це постійний процес обміну, де кожен вид мистецтва збагачує інший, стимулюючи його розвиток та еволюцію. Цей динамічний діалог лежить в основі формування нового художнього бачення, яке розширює межі естетичного досвіду та збагачує наше духовне життя.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що нами запропоновано новий погляд на взаємодію музики та танцю, розглядаючи їх не просто як два окремих види мистецтва, а як синергетичну систему, де цілісне враження від танцювального твору виникає в результаті їхнього взаємозбагачення.

Висновки. Взаємодія музики і танцю – це складне та багатогранне явище, яке протягом століть досліджувалося та інтерпретувалося різними митцями та науковцями. Цей динамічний зв'язок лежить в основі формування нового художнього бачення, який збагачує наше духовне життя. Синергія звуку та руху створює унікальний естетичний досвід, який неможливо звести до простого сумування двох видів мистецтва. Музика та танець не просто доповнюють один одного, але й трансформують, розкриваючи нові грані своєї виразності, створюючи цілісне враження від танцювального твору. Зв'язок між музикою та танцем ґрунтується на спільних рисах їх образності та сприйняття. Взаємодія між музикою та танцем не обмежується лише синтетичними жанрами, а пронизує всю історію цих видів мистецтва, проявляючись у численних запозиченнях, стилізаціях та інтерпретаціях. Результати дослідження можуть бути використані для кращого розуміння творчого процесу в хореографії та музиці, а також для створення нових синтетичних форм мистецтва.

Література

1. Білова Н. К. Синергетичний підхід як методологічний концепт музично-педагогічних досліджень. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 3 (128). Одеса, 2019. С. 134-142.
2. Волошина Л. Взаємовплив музики і хореографії в історичному контексті. *Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство*. Львів, 2012. Вип. 11. С. 237-243.
3. Горідько О. Музичне виховання майбутнього балетмейстера засобами інтеграції музики і хореографічного мистецтва. Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 16–17 травня 2015 р.). Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. С. 21–23.
4. Клещук В. П. Семіологічні аспекти музичного та хореографічного мистецтва: до проблеми взаємодії. *Музичне мистецтво і культура*. Вип. 30. Кн. 2. 2020. С. 299-313.
5. Кундис Р. Ю. Никорович І. Ю., Кіптілова Н. В., Бугрин Ю. З. Особливості роботи з музичним матеріалом в постановочній діяльності студентів-хореографів. *Молодий вчений*. №12(100). 2021. С. 140-144.
6. Куций О. Синергія в загально-науковому та організаційно-психологічному тлумаченнях: аналіз теорії та експериментів // *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Вип. 3(56), 2022. С. 72-77.
7. Чжи Л. Танець і музика: синтез двох мистецтв. *Слобожанські мистецькі студії*. Вип. 1. 2023. С. 28–30.
8. Noverre J.-G. *Lettres sur la danse et les ballets*. A Stutgard: et se vend a Lyon, chez A. Delaroche, 1760. 484.

References

1. Bilova, N. (2019). Synergistic Approach as a Methodological Concept of Music-Pedagogical Research. *Scientific Bulletin of South Ukrainian National K. D. Ushynskiy Pedagogical University*, 3 (128), 134–142 [in Ukrainian].
2. Voloshyna, L. (2012). Mutual Influence of Music and Choreography in Historical Context. *Bulletin of Lviv University. Art History*, 11, 237–243 [in Ukrainian].
3. Horidko, O. (2015). Musical Education of Future Choreographer by means of Integration of Music and Choreographic Art. *Modern Strategies for the Development of Choreographic Education: materials of the II All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation*, 21–23 [in Ukrainian].
4. Kleshchukov, V. P. (2020). Semiological Aspects of Musical and Choreographic Arts: To the Problem of Interaction. *Musical Art and Culture*, 30 (2), 299–313 [in Ukrainian].
5. Kundis, R., Nikorovich, I., Kiptilova, N., & Buhryn, Yu. (2021). Peculiarities of Working with Musical Material in the Production Activity of Choreographer Students. *Young Scientist*, 12 (100), 140–144 [in Ukrainian].
6. Kutsyi, O. (2022). Synergy in General Scientific and Organisational Psychological Interpretations: Analysis of Theory and Experiments. *Scientific Works of the Interregional Academy of Personnel Management*, 3 (56), 72–77 [in Ukrainian].
7. Zhi, L. (2023). Dance and Music: Synthesis of Two Arts. *Slobozhansky Art Studios*, 1, 28–30 [in Ukrainian].
8. Noverre, J.-G. (1760). *Lettres sur la danse et les ballets*. Stutgard [in French].

*Стаття надійшла до редакції 02.04.2024
Отримано після доопрацювання 03.05.2024
Прийнято до друку 10.05.2024*